

P r i k a z i i o s v r t i

TEOLOŠKA POLAZIŠTA I ORIJENTACIJE U SVJETLU DRUGOG VATIKANSKOG KONCILIA THEOLOGICAL STARTING POSITIONS AND ORIENTATIONS IN THE LIGHT OF THE SECOND VATICAN COUNCIL

Nediljko A. ANČIĆ, *Teološka polazišta i orijentacije u svjetlu Drugog vatikanskog koncila*, KS, Zagreb 2021, 516 str.

Autor je svećenik Splitsko-makarske nadbiskupije, zaređen 1974. Teologiju je doktorirao u Innsbrucku 1979., od 1981. počeo je predavati na Teologiji u Splitu koju je 9. srpnja 1999. nadležna Kongregacija u Rimu dignula na rang teološkog fakulteta, a Sveučilište u Splitu istoga je dana primilo novi fakultet u svoj sastav. Tu je dr. N. Ančić nastavio neko vrijeme kao docent, zatim kao izvanredni profesor, a 2008. izabran je i imenovan za redovnog profesora do umirovljenja od predavačke službe. Od 2013. postavljen je za pastoralnog vikara svoje nadbiskupije; između ostaloga obavljao je od 1992. do 2013. i službu glavnog urednika splitskoga teološkog časopisa *Crkva u svijetu* te organizirao nekoliko teoloških simpozija u Splitu.

Knjiga sadrži 14 autorovih članaka objavljenih u teološkim časopisima i zbornicima od 2005. do 2018. Podijelio je priloge na dva dijela: „Obnoviteljski duh snažno se i blago probija“ (str. 11-225), „Napredak i zastoji u provedbi koncilskih poticaja“ (229-482). U „Dodatku“ je jedno izlaganje o nepoznatim detaljima u vezi s nastankom i kompromisnim formulacijom Konstitucije o Crkvi te koncept sinodalnosti Crkve kakav izlazi iz saborskih dokumenata i dosadašnjih postupaka pape Franje (485-511). Iznosim neke pronicljive i perspektivne misli iz autorova proučavanja Sabora kao zbirke od 16 dokumenata i događaja koji po svojim impulsima traje i nakon službenog zasjedanja (1962. - 1965.).

U temi „Kako danas čitati i razumijevati Drugi vatikanski sabor“ ističe da „naša Crkva“ ne pridaje potrebnu pozornost saborskom programu, a bilo bi potrebno da Crkva u svjetlu koncilskog *proce-*

sa samu sebe primjereno odredi prema svome poslanju u današnjem svijetu (94-95). Tumači nakanu pape Ivana XXIII. da Koncil bude „institucionalno sredstvo za odgovor Crkve na izazove vremena i duhovne nevolje vjernika svoga doba“ (106-107). Po sadržajnoj vrijednosti dokumente Sabora razvrstava na tri konstitucije, devet dekreta i tri deklaracije, ali uporno ističe da se oni međusobno dopunjuju (123). U više obrađenih tema dotiče pitanje „Znakova vremena“, žaleći što im pokoncilsko učiteljstvo i teolozi ne posvećuju dostatnu pozornost (124-125; 273-319). U temi „Prijelaz Crkve u novo doba“ raduje se što obilježavanje 40. obljetnice od završetka Sabora pobuđuje pojačano zanimanje za saborske ideje i aktualizaciju (133-166). Tu predstavlja leksikonsku „Povijest Drugog vatikanskog“ koju je u pet svezaka priredio s timom suradnika talijanski teolog Giuseppe Alberigo, a katolički Nijemci smatrali su je tako važnom da su je preveli na njemački. Smatra da je zadaća srednje generacije teologa na tragu Sabora proučavati odnos Crkve prema svjetovnoj stvarnosti te vjere i kulture, kršćanstva i politike, globalizacije i nove evangelizacije, pravde, mira i solidarnosti (153-154). Iz saborske dogmatske i pastoralne ekleziologije smatra važnima teme o Crkvi kao zajednici (*communio*) te o međureligijskom dijalogu.

Temu o hermeneutici saborskih tekstova i poticaja obradio je prigodom pedesete obljetnice Sabora (167-225) služeći se intervencijama pape Benedikta XVI. i člancima kardinala Kaspera. Za deklaraciju DH ističe da su njome saborski oci i kasniji teolozi prešli od naglašavanja prava istine na ljudsko pravo osobnog i zbornog prakticiranja vjere (220-222). Iako je u Crkvi među Hrvatima Sabor nekako pao u zaborav, on ostaje trajni potencijal „suvremenog iščitavanja evanđelja“ (224-225). Temom „Dijalog u Crkvi – dijaloška Crkva?“ (229-271) skrenuo je pozornost na to da Crkva u Hrvata svjedoči evanđelje u pluralnom društvu te da je za takvo njezino poslanje važan dijalog unutar Crkve. Navodi rasprave njemačkih vjernika laika koji ističu da je unutarnji dijalog oživotvorenje Crkve te da mu je svrha traženje istine, a ne umjetno stvaranje konsenzusa kao u demokratskim državama. Međutim, „u Katoličkoj Crkvi učiteljstvo je mjerodavna institucija koja određuje granice bazičnog konsenzusa“ (256). Crkvi je potreban iskreni dijalog različitih osoba i institucija (264-268), a prvi poticaj za takav dijalog dao je koncilski papa Pavao VI. enciklikom *Ecclesiam suam* već 1964., ali je izdana na hrvatskom u prijevodu B. Dude tek 1979., niz KS *Dokumenti* 54. Mogućnost i potrebu dijaloga u Crkvi autor izvodi iz saborskog učenja da Crkva raste u spoznaji istine i žali što pokoncilski dokumenti učiteljstva o tome šute.

Temu „Rimska kurija i rasprave o papinstvu“ (321-347) autor je obradio s aspekta novog usklađivanja službe Petrova nasljednika u Crkvi i kolegija biskupa, oslonivši se na knjigu američkog biskupa Johna R. Quinna „Reforma papinstva - dragocjeni poziv na kršćansko jedinstvo“ (*The Reform of Papacy. The Costly Call to Christian Unity*, 1999), koja je već 2001. prevedena na njemački te objavljena u nizu *Quaestiones disputatae*. Prema ovome i drugim katoličkim teolozima prilagodba papinske službe novim prilikama povlači ozbiljnu reformu i Rimske kurije te odnosa dijecezanskih biskupa i rimskih dikasterija. U temi „Doktrinarni postupak za prosuđivanje pravovjernosti teološkog nauka“ (349-395) iznosi kako je Sabor bio poticaj za dokidanje indeksa zabranjenih knjiga i promjenu postupka tzv. imprimatura, jer je sputavao slobodu znanstvenog istraživanja u Crkvi (osobito u tumačenju Biblije). Kratko predstavlja nove odredbe Kongregacije za nauk vjere o doktrinarnim procesima i pozivu biskupa i teologa da zajednički služe istini vjere.

U temi „Razvitak i teološko mjesto duhovnih pokreta u Crkvi“ (397-447) pozdravlja dinamičku svijest vjernika laika koji uviđaju svoju doraslost i poslanje da djeluju evangelizatorski u Crkvi i svijetu, dakako zajedno sa svećenicima i biskupima. Pri predstavljanju smjernica učiteljstva od Pavla VI. do Benedikta XVI. vidi potrebu umrežavanja zajednica i međukonfesionalne suradnje. Iako duhovni pokreti često zanemaruju župne zajednice, oni su u Crkvi potrebni i mogu biti vrlo korisni. Pri tome se poziva na razmišljanje kardinala Ratzingera: „Nužno je da između župe i ‘pokreta’ postoji plodna razmjena: pokretu je potrebna veza sa župom da se ne bi pretvorio u sektu, a župi je potreban ‘pokret’ da ne bi okoštala“ (443). Iz Zbornika radova u čast nadbiskupu Barišiću godine 2018. autor je ovdje uvrstio svoju temu o posinodalnoj pobudnici pape Franje *Amoris laetitia* (449-482). Žali što se rasprava o tom sjajnom sinodalnom dokumentu svela samo na pitanje eventualnog pripuštanja ispovijedi i pričesti katolika koji su morali napustiti svoj crkveni brak ne mogavši dokazati na crkvenom sudu da nije bio valjan od početka te sklopili novi građanski brak i sada su uvjereni da smiju pristupati sakramentima Crkve.

Temu o nastajanju saborske Konstitucije o Crkvi (LG) autor je spretno iskoristio da iznese pregled cijeloga Sabora (485-501). Priprava je trajala gotovo tri godine, odvijanje tijekom četiri godine po nekoliko mjeseci u kasnu jesen, ali su tzv. teološki stručnjaci (*periti*) sve to vrijeme ugrađivali primjedbe biskupa iznesenih u auli ili predanih u pisanu obliku. Oduševljen Saborom kao zbirkom dokumenata i obnoviteljskim gibanjem u Crkvi, autor ističe: „Koncil ostaje

aktualan kao velika i izazovna obveza, zadaća i projekt da u mukotrpnjoj recepciji usvojimo njegove stavove i način razmišljanja, ostvarujemo njegove smjernice, slijedimo poticaje koje je dao. Mnogo toga iz bogate riznice događaja stoljeća i događaja Duha Svetoga za život Crkve tek treba bolje upoznati, neke zaboravljene impulse ponovno otkriti, a zaustavljene iskorake pokrenuti“ (500). Zaključno razmišljanje „Prema sinodalnosti Crkve“ (503-511) temelji na ukupnoj saborskoj ekzeziologiji, održanim općim i biskupijskim sinodama i pozivu pape Franje u *Evangelii gaudium* na zdravu decentralizaciju. S radošću ističe Papinu misao kako je sinodalnost „zborište dinamike slušanja“ te da se treba odvijati na razni sveopće Crkve, zatim biskupskih konferencija u pojedinim državama te biskupije kao mjesne Crkve. Organizmi zajedništva u biskupiji su svećeničko vijeće, zbor konzultora, kanonički zbor i pastoralno vijeće. Ovdje se zorno vidi da je autor ne samo umirovljeni profesor teologije nego i pastoralni vikar u jednoj hrvatskoj nadbiskupiji.

Uz svaku od obrađenih tema autor navodi osnovnu teološku literaturu, pretežno na njemačkom, kojom se služio. Također u tekstu i bilješkama obavještava o radovima hrvatskih teologa na pojedine teme. Iako se splitski časopis *Crkva u svijetu* u kojem je godinama djelovao s vremenom pretvorio i u izdavačku kuću vrijednih teoloških djela, autor je izvrsno postupio što je povjerio Kršćanskoj sadašnjosti u Zagrebu ovu knjigu na tiskanje, jer su pioniri saborske obnove kod nas katoličkih Hrvata (pokojni profesori T. Šagi-Bunić, Vjekoslav Bajsić, Bonaventura Duda, Josip Turčinović) utemeljili tu izdavačku kuću kao centar za proučavanje Sabora i providjeli objavljivanje vrijednih teoloških studija, uz otvorenost za ekumensko i međureligijsko zbližavanje. Knjiga je vrijedna čitanja za profesore teologije i pastoralne djelatnike, a sigurno će postati nužna literatura za mlade koji se spremaju na službu svećenika i vjeroučitelja u našim krajevima kao važan kompendij Drugoga vatikanskog sabora.

Mato Zovkić